

POSTANOWIENIE

Dnia 8 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie **E. P. i innych**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 8 sierpnia 2024 r.,

wniosku w przedmiocie wyłączenia sędziego od rozpoznania kasacji,

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

**wyłączyć SSN Stanisława Stankiewicza od udziału w sprawie
sygn. akt I KK 398/22**

UZASADNIENIE

Obrońca skazanych złożył wniosek o wyłączenie od rozpoznania kasacji w sprawie I KK 398/22, wyznaczonego do jej rozpoznania Sędziego Sądu Najwyższego Stanisława Stankiewicza z powodu okoliczności świadczących o utracie obiektywizmu i waloru bezstronności tego sędziego w rozpoznaniu kasacji w niniejszej sprawie. Jako podstawę prawną powołał art. 42 § 4 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k. Uzasadniając swój wniosek zwrócił uwagę na to, że w kasacji wniesionej w niniejszej sprawie podniesiony został zarzut rażącego naruszenia prawa, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a mianowicie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Jego podstawą jest twierdzenie, że skład Sądu I instancji był nienależycie obsadzony, w rozumieniu tego przepisu, bowiem w składzie Sądu I instancji brał udział Sędzia Sądu Okręgowego we Wrocławiu Sędzia P. P., powołany na urząd sędziego Sądu Okręgowego w sądzie powszechnym na

wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o KRS w sposób sprzeczny z prawem, co z kolei wskazuje na wadliwość procesu powołania Sędziego P. P. na stanowisko Sędziego Sądu Okręgowego i prowadzi, w okolicznościach niniejszej sprawy do stwierdzenia naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w prowadzonym przeciwko skazanym postępowaniu karnym, w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

W sprawie niniejszej zostali wyznaczeni kolejno następujący Sędziowie: 1) SSN Igor Zgoliński, 2) SSN Ryszard Witkowski, 3) SSN Antoni Bojańczyk, 4) SSN Małgorzata Bednarek, 5) Anna Dziergawka.

Wszyscy wskazani Sędziowie zostali kolejno wyłączeni od orzekania w niniejszej sprawie sygn. akt I KK 398/22 na wniosek obrońcy skazanych, albowiem we wszystkich przypadkach uznano, że sytuacja, w której sędziego Sądu Najwyższego, zasiadającego w składzie Sądu Najwyższego, rozpoznającego kasację dotyczyłyby okoliczności tożsame z tymi, które stały, u podstaw zawartego w tymże środtku zaskarżenia zarzutu nienależytej obsady sądu, mogłaby nie tylko wywołać tak u stron, jak i w odbiorze społecznym, wątpliwości co do braku bezstronności Sądu Najwyższego i rzetelności postępowania kasacyjnego, ale nadto stanowiłaby złamanie zakazu *nemo iudex in causa sua*.

Dnia 8 lipca 2024 r. obrońca skazanych otrzymał zawiadomienie, że do rozpoznania kasacji wyznaczono Sędziego SN Stanisława Stankiewicza. Obrońca podał, że Sędzia SN Stanisław Stankiewicz został powołany przez Prezydenta Andrzeja Dudę do Izby Karnej Sądu Najwyższego dnia 19.06.2024 r., na skutek podjęcia uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr 313/2024 z dnia 10.05.2024 r. Ta okoliczność stanowi dla wnioskodawcy, wobec treści opisanego wyżej zarzutu kasacji, podstawę do przyjęcia, że taki tryb powołania sędziego przesądza o braku jego bezstronności w aspekcie instytucjonalnym i pozwala na sformułowanie domniemania braku bezstronności oraz braku obiektywizmu w rozpoznaniu zarzutów kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k., sędzia ulega wyłączeniu od rozpoznania sprawy, jeżeli istnieje okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności przy jej rozpoznawaniu. O potrzebie zastosowania instytucji wyłączenia sędziego decyduje między innymi ocena, czy dla postronnego obserwatora zachodzą, w realiach sprawy, takie okoliczności, które w odbiorze społecznym mogą budzić wątpliwości co do bezstronności sędziego (zob. postanowienie SN z dnia 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21). Oceniając zasadność wątpliwości co do bezstronności sędziego należy mieć na uwadze wszelkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jego zachowanie. Przy dokonywaniu tej oceny nie bez znaczenia jest stosunek sędziego do wprowadzanych zmian w sądownictwie, publicznie wyrażany zarówno w procedurze konkursowej na stanowisko sędziego, jak i później, zwłaszcza w zakresie akceptacji niekonstytucyjnych działań organów władzy wykonawczej wobec sądów czy akceptacji utraty przez Krajową Radę Sądownictwa przymiotu niezależności. Przy spolaryzowaniu nastrojów społecznych, a w szczególności w środowisku sędziowskim, brak jest w tej sytuacji możliwości obiektywnego przekonania przeciętnie rozsądnej osoby, że zaistniałe okoliczności nie będą rzutowały na bezstronne osądzenie spraw (por. wyrok SN z dnia 14 grudnia 2021 r., II KK 426/21). Na ocenę bezstronności musi wpływać każda okoliczność mogąca wywołać tę wątpliwość. Są to, między innymi, okoliczności powołania na urząd sędziego Sądu Najwyższego, te wynikające ze sfery życia prywatnego, jak również związane ze sposobem procedowania w dotychczas rozpoznawanych sprawach (por. postanowienie SN z dnia 14 października 2022 r., V KB 6/22). W orzecznictwie wskazuje się, że ocena zasadności tego rodzaju wątpliwości powinna być przeprowadzana za pomocą tzw. „testu przeciętnego obserwatora”, co polega na przyjęciu, iż przyczyna jest uzasadniona, jeżeli jest ona w stanie wywołać wątpliwości co do bezstronności u nieuprzedzonego w jakimkolwiek kierunku członka społeczeństwa, zakładając, że znajdowałby się on w sytuacji wnioskującego (zob. wyroki SN z dni: 18 marca 2009 r., IV KK 380/08; 8 stycznia

2009 r., III KK 257/08; 8 lutego 2011 r., V KK 227/10). Odwołanie się do oceny dokonanej przez przeciętnego, rozsądnego i logicznie rozumującego obserwatora procesu, który nie jest zainteresowany jego wynikiem, pozwala oprzeć rozstrzygnięcie na zobiektywizowanych przesłankach. Również w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wskazuje się na aspekt obiektywnej bezstronności dodając, że w przypadku kryterium obiektywnego trzeba rozważyć, czy istnieją podlegające ustaleniu fakty, które mogą wzbudzić wątpliwości co do bezstronności. W tej mierze ma znaczenie także odbiór w oczach opinii publicznej (zob. wyroki ETPC z dnia 10 października 2000 r., nr 42095/98, *Daktaras przeciwko Litwie* oraz z dnia 10 kwietnia 2003 r., nr 39731/98, *Sigurdsson przeciwko Islandii*).

Złożony w tej sprawie przez obrońcę skazanych wniosek opiera się między innymi na okolicznościach związanych z powołaniem Sędziego Stanisława Stankiewicza na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, którą ukształtowano na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Sam fakt brania udziału w orzekaniu osoby powołanej na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, prowadzi do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Krajowa Rada Sądownictwa nie reprezentuje bowiem środowiska sędziowskiego i nie jest organem, o którym mowa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22). Wada nominacyjna, wynikająca z udziału w procesie powołania na urząd sędziego wadliwie ukształtowanej KRS, odgrywa szczególne znaczenie w przypadku sędziów Sądu Najwyższego. Wynika to z wyjątkowego statusu sędziów Sądu Najwyższego i kluczowych kompetencji tego Sądu, mającego gwarantować niezakłócone, prawidłowe funkcjonowanie demokratycznego państwa prawnego oraz obiektywny standard niezależności, niezawisłości i bezstronności orzekania (por. Uchwała

trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20).

Skoro więc strona domaga się wyłączenia sędziego powołanego do Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. od rozpoznania jej sprawy, trafnie dostrzegając – w kontekście swoich interesów procesowych - ryzyka związane z bardzo poważnie rysującą się możliwością uznania w przyszłości, że w jej sprawie wystąpiło uchybienie w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej, tj. nieprawidłowej obsady sądu - trzeba przychylić się do jej wniosku.

W niniejszej sprawie trzeba mieć nadto na uwadze – co wyraźnie podkreślił obrońca – że autor kasacji, w rozpoznaniu której miałby brać udział SSN Stanisław Stankiewicz, podnosi w niej zarzut wystąpienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w związku z orzekaniem w Sądzie I instancji sędziego powołanego na urząd na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukonstytuowanej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. W takiej sytuacji udział sędziego Stanisława Stankiewicza w rozpoznaniu powyższego zarzutu prowadziłby do naruszenia zasady *nemo iudex in causa sua*, co mogłoby wywołać zarówno u stron, jak i w odbiorze społecznym przekonanie o braku bezstronności sądu i rzetelności sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2022 r., II KO 12/22).

W tym stanie rzeczy, mając nadto na uwadze, że wielokrotnie już w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażano pogląd, iż w sytuacji wystąpienia ryzyka nieprawidłowej obsady sądu uzasadnione jest zastosowanie instytucji wyłączenia sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 czerwca 2022 r., V KO 43/22; z dnia 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22; z dnia 28 lipca 2022 r., V KO 69/22; z dnia 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21; z dnia 16 września 2022 r., III KK 339/22), należało uwzględnić wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Stanisława Stankiewicza od udziału w niniejszej sprawie.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[J.I.]

[ms]